EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 8.5.2026
COM(2026) 196 final

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE

Ülevaade rände- ja varjupaigaleppe rakendamise olukorrast

1. SISSEJUHATUS

Rände- ja varjupaigalepe[1] on oluline samm rännet, varjupaika, piirihaldust ja integratsiooni käsitleva tervikliku lähenemisviisi väljatöötamisel. See loob liidus kindla aluse õiglasele, tugevale ja tulemuslikumale rände- ja varjupaigahaldusele ning tagab tasakaalustatud solidaarsus- ja vastutussüsteemi. Pärast kaheaastast üleminekuperioodi, mis algas leppe jõustumisega, hakatakse seda täielikult kohaldama 12. juunil 2026, mis tähistab Euroopa rändehalduses uue etapi algust. ELi ja riiklike süsteemide ettevalmistamiseks on tehtud suurt tööd. Liikmesriigid, komisjon ja ELi asutused on teinud ühise rakenduskava[2] alusel tihedat koostööd tagamaks, et uus õigusraamistik tegelikult ka rakendatakse, nii et see reguleerib liidus tulemuslikult rändehaldust, tagab valmisoleku ja vastupanuvõime üha keerukamas geopoliitilises olukorras ning loob tasakaalu solidaarsuse ja vastutuse õiglase jagamise vahel.

Käesolevas teatises antakse ülevaade leppe **rakendamise olukorrast**, keskendudes alates 2025. aasta novembrist[3] tehtud edusammudele ja määrates kindlaks peamised valdkonnad, kus on vaja võtta täiendavaid meetmeid, enne kui lepet juunis kohaldama hakatakse. See kolmas ajakohastamine vastab varjupaiga- ja rändehalduse määruses sätestatud nõudele[4] teavitada Euroopa Parlamenti ja nõukogu korrapäraselt leppe rakendamisel tehtud edusammudest.

Leppega **reformitakse Euroopa rände- ja varjupaigaraamistikku**. See nõuab märkimisväärset õiguslikku ja tegevusalast ümberkujundamist ning jätkuvat poliitilist otsustavust. Kaheaastane üleminekuperiood peegeldab nende reformide ulatust ja keerukust: süsteem põhineb kümnel omavahel seotud õigusaktil, millest igaüht peavad liikmesriikide ametiasutused ning ELi institutsioonid ja asutused rakendama kooskõlastatult ja integreeritult ning samuti tuleb kohandada riigisiseseid õigusakte, haldusmenetlusi ja tegevusprotokolle.

Üldiselt on selle ulatusliku ja keeruka raamistiku rakendamisel **tehtud** viimastel aastatel **märkimisväärseid edusamme**. Eelkõige on paljud liikmesriigid 2026. aasta maikuu seisuga graafikus, et kohandada riigisiseseid õigusakte, kehtestada ja korraldada kohustuslik taustakontroll ja piirimenetlused, sealhulgas luua sõltumatud järelevalvemehhanismid, ning saavutada piisav vastuvõtusuutlikkus. Mitu liikmesriiki on ka astunud olulisi samme, et vähendada varjupaigamenetlustes kuhjunud juhtumite arvu ja viivitusi, sealhulgas suurendades suutlikkust ja pakkudes asjakohast koolitust, viies samal ajal lõpule jõupingutused õigusnõustamise pakkumiseks ja kohtusüsteemide tööga vastavusse viimiseks. Samuti on liikmesriigid suurendanud edukalt oma suutlikkust tagada, et nad saavad tulemuslikult menetleda vastutuse üleandmist varjupaigataotluse eest vastutavale liikmesriigile ja täita võetud solidaarsuskohustusi.

---

[1] https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum/legislative-files-nutshell_et.

[2] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A52024DC0251&qid=1776165824453.

[3] Esimene aruanne, milles antakse ülevaade leppe rakendamise olukorrast, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A52025DC0319&qid=1776165712928; teine aruanne: teatise COM(2025) 795 final I lisa.

[4] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024 määruse (EL) 2024/1351 (mis käsitleb varjupaiga- ja rändehaldust ning millega muudetakse määruseid (EL) 2021/1147 ja (EL) 2021/1060 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 604/2013) artikli 84 lõige 3.

Lisaks sellele on asututud olulisi samme **leppe raamistiku edasiseks rakendamiseks, tugevdamiseks ja täiendamiseks**. Nende hulka kuuluvad: iga-aastase rändehaldustsükli raames esimese solidaarsusreservi vastuvõtmine[5] (seda rakendatakse praegu koos ELi solidaarsuskoordinaatoriga, kes hõlbustab tasakaalustatud ja tulemusliku rakendamise saavutamiseks liikmesriikidevahelist suhtlust ja koostööd); varjupaiga- ja rändehalduse määruse rakendamist käsitleva rakendusmääruse[6] vastuvõtmine, et edendada Dublini normide reformi, ja 3 miljardi euro suuruse ELi fondi strateegilise kavandamise lõpuleviimine, et toetada leppe rakendamist ja Ukraina põgenike vastuvõtmist[7]. Peale selle jõustusid turvalisi kolmandaid riike käsitlevad muudetud normid ja ELi esimene turvaliste päritoluriikide loetelu ning käimas on läbirääkimised tagasisaatmismääruse ettepaneku[8] üle, et jõuda leppe puuduva osa suhtes kiiresti kokkuleppele.

Samal ajal **on vaja teha allesjäänud vajakajäämiste kõrvaldamiseks täiendavaid jõupingutusi**. Kuna liikmesriigid seisavad silmitsi erinevate probleemidega, on nende valmisolek erinev. Liikmesriigid peavad kiiremas korras võtma kõik vajalikud meetmed kõigi põhielementide edasiseks rakendamiseks ja keskenduksid eelkõige kõige olulisematele komponentidele. Eelkõige peavad liikmesriigid tagama, et nende riigisiseste õigusaktide kohandamine viiakse õigeaegselt lõpule, et Eurodaci,[9] st lepet toetava keskse biomeetrilise andmebaasi põhifunktsioone testitakse ja need võetakse täielikult kasutusele ning et kiirendatakse hankemenetlusi ja rajatiste ehitamist taustakontrolliks ja piirimenetlusteks kindlaks määratud kohtades. Sellega seoses peavad liikmesriigid tagama õigeaegselt piisava suutlikkuse taustakontrolliks ja piirimenetlusteks, sealhulgas meetmed põgenemise ja teisese rände tulemuslikuks takistamiseks, ning suurendama koostööd kolmandate riikidega nende inimeste tagasivõtmisel, kelle suhtes kohaldatakse piiril toimuvat tagasisaatmismenetlust. Lisaks tuleb kiirendada ettevalmistusi vastutusnormide tulemuslikuks kohaldamiseks ja vastutuse üleandmiseks ning õigeaegselt tuleb kehtestada uued õiguslikud tagatised ja garantiid, sealhulgas võtta kasutusele põhiõiguste järelevalvemehhanism. Samal ajal jätkatakse tööd solidaarsusmehhanismi rakendamiseks.

Lisaks leppe rakendamisele **annavad** juba praegu **häid tulemusi** terviklik lähenemisviis varjupaiga- ja rändehaldusele ning liidu jätkuvad jõupingutused rändediplomaatias kolmandate riikidega. Ebaseaduslikud piiriületused ELi välispiiridel vähenesid 2025. aastal 2024. aastaga võrreldes 26 %. Ebaseaduslikult piiri ületada üritanud, ent avastatud isikute arv on madalaimal tasemel alates 2021. aastast. Kõik see on liidu ja liikmesriikide poliitiliste muudatuste, liikmesriikidevahelise üha suurema ühtlustamise ja peamistel rändeteedel asuvate partnerriikidega tehtava tihedama koostöö tulemus.

---

[5] Nõukogu 19. detsembri 2025. aasta rakendusotsus (EL) 2025/2642, millega luuakse 2026. aasta solidaarsusreserv.

[6] Komisjoni 2. oktoobri 2025. aasta rakendusmäärus (EL) 2025/2055, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1351 rakenduseeskirjad varjupaiga- ja rändehalduse osas ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni määrus (EÜ) nr 1560/2003.

[7] https://home-affairs.ec.europa.eu/news/european-commission-provides-additional-eur-3-billion-support-migration-and-asylum-management-2025-05-12_et.

[8] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A52025PC0101.

[9] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta määrus (EL) 2024/1358, millega luuakse biomeetriliste andmete võrdlemise Eurodac-süsteem.

Sellele arengule tuginedes on Euroopa varjupaiga- ja rändehaldusstrateegias[10] seatud **järgmisteks aastateks järgmised eesmärgid**: ebaseadusliku rände tõkestamine ja inimeste ebaseaduslikult üle piiri toimetajate ärimudeli lõhkumine, sõja ja tagakiusamise eest põgenevate inimeste kaitsmine, takistades samal ajal varjupaigasüsteemi kuritarvitamist, ning talentide liitu tuleku julgustamine, et nad aitaksid suurendada liidu majanduse konkurentsivõimet. Jätkuvalt on prioriteediks tagada leppel põhinev kindel, õiglane ja tulemuslik varjupaiga- ja rändehaldussüsteem, mis on võimeline geopoliitiliste muutustega kohanema ja neile reageerima.

Selleks **kutsub** komisjon **kõiki liikmesriike üles suurendama oma jõupingutusi leppe õigeaegseks rakendamiseks**. Seejuures on oluline, et liikmesriigid teeksid kohalike ja piirkondlike omavalitsuste, sotsiaalpartnerite, kodanikuühiskonna organisatsioonide ja muude sidusrühmadega koostööd ning kaasaksid neid, kasutades ära kõiki ELi ja riiklikul tasandil kättesaadavaid vahendeid. Komisjon suhtleb allesjäänud puuduste kõrvaldamiseks pidevalt liikmesriikidega ja on valmis jätkama vajaliku toetuse andmist.

Leppe kohaldamise alustamine on oluline samm. Sellega protsess aga ei lõpe. Euroopa uue rändehaldussüsteemi kasutuselevõtuks **tuleb ka pärast juunit jätkata pidevat tööd**.

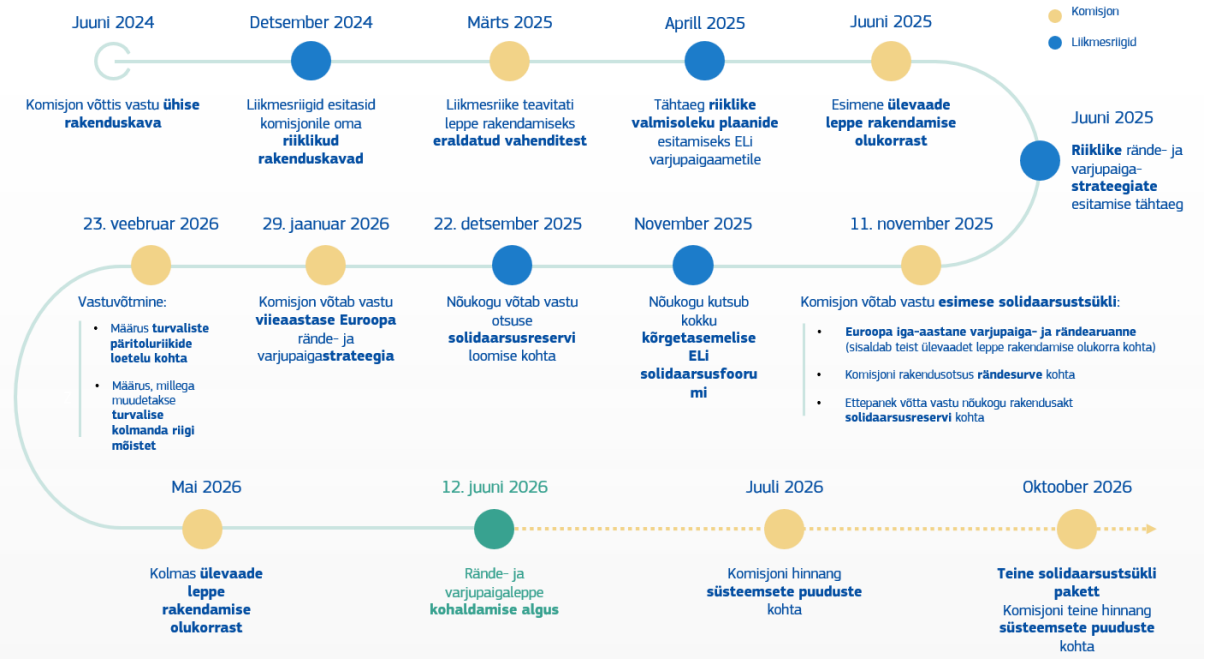

2. TEGEVUS LIIDU TASANDIL

Lisaks Euroopa varjupaiga- ja rändehaldusstrateegiale võeti veebruaris vastu ja jõustusid **peamised seadusandlikud algatused**, mis on osa terviklikust lähenemisviisist ning mille eesmärk on lepet täiendada.

[10] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=celex:52026DC0045.

Turvalisi kolmandaid riike käsitlevate läbivaadatud normide[11] alusel on liikmesriikidel lihtsam tunnistada varjupaigataotlus vastuvõetamatuks, kui taotlejad võivad saada tulemusliku kaitse nende jaoks turvalises kolmandas riigis, kus nende kaitsetaotlused läbi vaadatakse. See peaks aitama veelgi enam leevendada survet liikmesriikide varjupaigasüsteemidele ja vähendada ebaseadusliku rände stiimuleid, säilitades samal ajal õiguslikud tagatised ja austades täielikult põhiõigusi. Uus **ELi turvaliste päritoluriikide loetelu**[12] edendab liikmesriikides ühtsemat lähenemisviisi tõenäoliselt põhjendamatute taotluste menetlemisel, võimaldades neid taotlusi kiirendatud menetluses või piirimenetlustes kiiremini ja tõhusamalt menetleda.

Komisjon on viimastel kuudel **jätkuvalt toetanud liikmesriikide jõupingutusi** oma riiklike õigusraamistike kohandamisel. Koordineerimine tagati eelkõige strateegilise sisserände-, piiride ja varjupaigakomitee (SCIFA) kaudu ning samuti komisjoni ja liikmesriikide vaheliste kahepoolsete dialoogide kaudu. Solidaarsusreservi rakendamise peamiseks foorumiks jääb solidaarsusplatvorm, kuni ELi tehnilise tasandi solidaarsusfoorum saab 2026. aasta juunis tööd alustada. Olemasolevad kontaktkomiteed ja eksperdirühmad on jätkanud õigusraamistiku arutamist ja selle kohta suuniste andmist, sageli eri rühmade ühiskoosolekute kaudu, et aidata kindlaks teha õigusaktide koostoimet ja vältida kattuvusi.

Komisjon vahetab korrapäraselt teavet **Euroopa Parlamendiga**, eelkõige kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoniga (LIBE) ning varjupaigaküsimuste (rände- ja varjupaigaleppe / Euroopa ühise varjupaigasüsteemi rakendamine) töörühmaga.

Kodanikuühiskonnaga tehakse koostööd mitmesugustel foorumitel, sealhulgas Euroopa rändefoorumil (kohtumine toimus 2025. aasta novembris), ja kahepoolse teavitustegevuse raames. Koostöö **kohtu** võrgustikega on hõlmanud koostööd Euroopa kohtute haldamise nõukodade võrgustikega piirimenetluse küsimustes, et teha kindlaks viisid liikmesriikide kohtute toetamiseks leppega tehtud menetluslike muudatuste vallas.

ELi asutused, eelkõige Euroopa Liidu Varjupaigaamet (EUAA), eu-LISA, Frontex, Europol ja Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet (FRA), teevad reformiprotsessi toetamiseks jätkuvalt tihedat koostööd komisjoni ja liikmesriikidega. Nad teevad kavakohaselt edusamme nõutavate juhenddokumentide, vormide ja koolitusmaterjalide ettevalmistamisel kooskõlas ühise rakenduskavaga. Samuti jätkavad asutused taotluse korral liikmesriikidele kohandatud abi andmist, et aidata lahendada uusi ja muutuvaid probleeme[13]. Pärast seda, kui Eestis ja Madalmaades olid läbi viidud ELi varjupaigaameti seire katseprojektid, et valmistuda varjupaigaküsimusi käsitleva *acquis*' tehnilist ja operatiivset kohaldamist puudutava uue seiremehhanismi rakendamiseks kõigis liikmesriikides, viiakse 2026. aasta juuniks

[11] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. veebruari 2026. aasta määrus (EL) 2026/463, millega muudetakse määrust (EL) 2024/1348 seoses turvalise kolmanda riigi mõiste kohaldamisega.
[12] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. veebruari 2026. aasta määrus (EL) 2026/464, millega muudetakse määrust (EL) 2024/1348 seoses liidu tasandil turvaliste päritoluriikide loetelu kehtestamisega, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=OJ:L_202600464.
[13] Täiendavad üksikasjad asutuste toetuse kohta on esitatud asjaomastes punktides. Lisaks toetab ELi varjupaigaamet praegu ühiste tegevuskavade alusel 12 liikmesriiki, Frontexil on 36 ühisoperatsiooni liikmesriikide ja naaberriikidega ning eu-LISA juhib Eurodaci reformimist.

seiremetoodika läbivaatamine lõpule ning 2026. aasta teisel poolel kohaldatakse seiret esimese kolme liikmesriigi suhtes[14].

Komisjon jätkab liikmesriikide toetamist ka **tehnilise toe instrumendi** kaudu. Koostöös Rahvusvahelise Rändepoliitika Arendamise Keskuse (ICMPD) ja Rahvusvahelise Migratsiooniorganisatsiooniga (IOM) toetatakse selle instrumendi raames kaheksat liikmesriiki[15] nende riiklikes rakenduskavades kirjeldatud konkreetsete reformide elluviimisel. Mõned neist liikmesriikidest osalevad ka näiteks temaatilisi seminare ja praktilisi vahetusi[16] hõlmavas vastastikuses õppes praktikakogukonna kaudu, mis on loodud ICMPD toel ja mille tegevust toetab mõne ELi asutuse *ad hoc* osalemine.

3. AJAKOHASTATUD TEAVE PÕHIELEMENTIDE RAKENDAMISE EDENEMISE KOHTA

Töötatakse välja vajalikud riigisisesed õigusaktid, mida toetab töö komisjoni kontaktkomiteedes, mis jätkavad täiendavate suuniste väljatöötamist ning aitavad lahendada tekkivaid küsimusi. Vähemalt 11 liikmesriigis on õigusakti eelnõud parlamendis menetlemisel[17] ja enamik teisi liikmesriike on vajalike ettepanekute ettevalmistamise lõppjärgus[18]. Viis liikmesriiki on enamiku asjakohaseid riigisiseseid õigusakte juba vastu võtnud[19].

Riiklikes rakenduskavades kindlaks tehtud vajaduste põhjal viidi 26 liikmesriigi[20] puhul lõpule leppe rakendamiseks eraldatud **3 miljardi euro strateegiline kavandamine**. See protsess võimaldas hinnata liikmesriikide ees seisvaid probleeme ning aitas maksimeerida ELi vahendite lisaväärtust, kuna olemasolevaid ELi rahalisi vahendeid täiendati riiklikest programmidest ja riigieelarvetest. 2026. aasta aprilliks oli enamik seotud programmimuudatusi vastu võetud,[21] samal ajal kui ülejäänud muudatuste puhul on protsess pooleli[22].

Üldised peamised lahendamist vajavad küsimused ja järgmised sammud

On äärmiselt oluline, et liikmesriigid **viiksid vajalikud õiguslikud kohandused lõpule** ja et need, kes alles koostavad vajalikke õigusraamistikke, teeksid kiiremas korras edusamme.

[14] Slovakkia, Malta ja Bulgaaria.
[15] Belgia, Eesti, Iirimaa, Itaalia, Kreeka, Rumeenia, Slovakkia ja Tšehhi.
[16] Liikmesriigid jagavad vahendeid, vorme, töövooge ja kogemusi, et lahendada ühiseid probleeme ja ühtlustada lähenemisviise. Teemad on käsitlenud selliseid valdkondi nagu taustakontrolli määrus, haavatavuse hindamise läbiviimine ja õigusnõustamine.
[17] Austria, Eesti, Horvaatia, Iirimaa, Itaalia, Luksemburg, Madalmaad, Prantsusmaa, Rumeenia, Soome ja Taani.
[18] Belgia, Hispaania, Leedu, Läti ja Rootsi on meetmete eelnõude koostamise lõppjärgus või on selle lõpule viinud. Kuigi varjupaigamenetluse määrus ei ole Taanile siduv, sisaldab Taani uus õigusraamistik võimalust algatada vajaduse korral piiril toimuv varjupaigamenetlus.
[19] Iirimaa, Küpros, Saksamaa, Slovakkia ja Tšehhi.
[20] Ungari ei ole leppega seotud määratud eraldisi veel taotlenud.
[21] Austria, Bulgaaria, Eesti, Hispaania, Horvaatia, Itaalia, Kreeka, Leedu, Läti (Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifond), Madalmaad, Malta, Portugal, Prantsusmaa (piirihalduse ja viisapoliitika rahastu), Rootsi, Rumeenia, Saksamaa, Slovakkia, Sloveenia, Soome ja Tšehhi.
[22] Belgia, Küpros, Luksemburg, Läti (piirihalduse ja viisapoliitika rahastu), Poola, Prantsusmaa (Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifond) ja Taani (piirihalduse ja viisapoliitika rahastu). Schengeni lepinguga ühinenud riigid osalevad leppekohases spetsiaalses strateegilises dialoogis, et esitada 12. juuniks 2026 muudetud programm.

Komisjon jälgib **ELi vahendite kasutamist** leppe jaoks, sealhulgas Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu tulemuslikkuse hindamise kohtumiste kaudu. 2026. aasta teisel poolel vaatavad komisjon ja liikmesriigid läbi programmide üldise tulemuslikkuse, tuginedes rahaliste vahendite kasutamist käsitlevatele finantsandmetele ja tegevusandmetele kokkulepitud eesmärkide saavutamisel tehtud edusammude kohta. Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi temaatilise rahastu 2026.–2027. aasta eelarvest saab osa kasutada liikmesriikide täiendavaks toetamiseks, tuginedes vajadustele, mis on kindlaks tehtud leppe rakendamist käsitleva jätkuva teabevahetuse käigus, ja võttes samal ajal arvesse muid prioriteete. ELi vahendeid tuleks kasutada probleemide lahendamiseks valdkondades, mis on leppe rakendamiseks üliolulised või millega tuleb konkreetses liikmesriigis tegeleda esmajärjekorras, kuna need võivad mõjutada valmisolekut.

3.1. EUROOPA SÕRMEJÄLGEDE VÕRDLEMISE SÜSTEEM (EURODAC) – 1. PÕHIELEMENT

Eurodaci hea toimimine on leppe rakendamise seisukohast võtmetähtsusega. **Liikmesriigid peavad jätkama tihedat koostööd komisjoni ja eu-LISAga**, et koordineerida rakendamist ning vajaduse korral küsida ja saada viivitamata suuniseid.

2026. aasta aprilli keskpaigaks olid 11 liikmesriiki teatanud, et nad on täielikult graafikus, et alustada juunis tööd uues Eurodac-süsteemis[23]. 16 liikmesriiki teatasid, et neil on endiselt mitmesuguseid probleeme, ent nad loodavad, et suudavad need õigeaegselt lahendada[24]. Peamised liikmesriikidel esinevad probleemid on viivitused riiklikes hankemenetlustes: 11 liikmesriiki teatasid, et nad tuginevad eu-LISA välja töötatud tsentraliseeritud lahendusele[25].

Praegu toimub uue süsteemi testimine, milles osalevad liikmesriigid ja eu-LISA. Nagu eeldatud, näitavad testi tulemused, kui riiklikul tasandil on vaja tehnilisi konfiguratsioone muuta. Puuduste kõrvaldamiseks on vaja teha riiklikul tasandil eu-LISA abiga kooskõlastatud jõupingutusi. eu-LISA vastab nende probleemide lahendamiseks korrapäraselt kirjalikele küsimustele ning korraldab kohtumisi komisjoni ja muude sidusrühmadega.

Liikmesriigid on võtnud kohustuse seada vahe-eesmärgid, et testida rakendamise tehnilist vastavust ja oma tegevusprotsesse. 18. märtsil toimunud eu-LISA haldusnõukogu 62. koosolekul tunnistati, et üldiselt on paljud liikmesriigid teinud suuri edusamme ja kinnitati kava süsteemi käivitamiseks 2026. aasta juunis. Samal ajal peavad mõned liikmesriigid, kes ei täitnud kokkulepitud testimise vahe-eesmärki 15. aprillil, oma jõupingutusi veel suurendama. 24. aprilli seisuga oli vastavuse testimise lõpule viinud 19 liikmesriiki[26]. Ülejäänud liikmesriigid peavad testimise kiiresti lõpule viima. Need, kes kasutavad hübriidset

[23] Belgia, Bulgaaria, Hispaania, Horvaatia, Kreeka, Küpros, Malta, Rootsi, Rumeenia, Sloveenia ja Tšehhi.
[24] Austria, Eesti, Iirimaa, Itaalia, Leedu, Luksemburg, Läti, Madalmaad, Poola, Portugal, Prantsusmaa, Saksamaa, Slovakkia, Soome, Taani ja Ungari.
[25] Tsentraliseeritud lahendus, mis võimaldab liikmesriikidel teha Eurodac-süsteemi toiminguid veebipõhise kasutajaliidese kaudu, on varuvariant liikmesriikidele, kellel on riikliku rakendamisega raskusi.
[26] Austria, Belgia, Bulgaaria, Eesti, Hispaania, Horvaatia, Iirimaa, Itaalia, Küpros, Leedu, Luksemburg, Läti, Madalmaad, Poola, Portugal, Rootsi, Sloveenia, Soome ja Tšehhi.

rakendusviisi,[27] peaksid tuginema varuvariandile, kui nende riikliku rakendamisega seotud probleemidele ei leita lahendust. Liikmesriigid peavad võimalikult kiiresti tõendama, et kõigi kriitilise tähtsusega tegevusprotsesside testimistulemused on piisavad; üheksa liikmesriiki, kes ei ole tegevusprotsesside testimist veel alustanud, peavad seda kiiremas korras tegema[28].

Vastu on võetud komisjoni rakendusakt süsteemiülese statistika kohta[29] ja peale ühe kõik nõutavad muudatused, mille komisjon peab tegema muudesse kui seadusandlikesse aktidesse, et toetada ELi infosüsteemide koostalitlusvõime raamistikku[30]. Need võimaldavad Eurodac-süsteemi kasutada ka Euroopa reisiinfo ja -lubade süsteemil (ETIAS), kui see 2026. aasta lõpus kasutusele võetakse.

eu-LISA jätkab tööd range ajakava alusel. Tänu tema tööle on Eurodaci kesksüsteem nüüd valmis täitma kõiki vajalikke funktsioone[31]. eu-LISA on ka integreerinud Eurodaci edukalt koostalitlusvõime raamistikku ning ühendanud süsteemi ühise isikuandmete hoidla, Euroopa otsinguportaali ja ühise biomeetrilise võrdlemise teenusega.

Peamised lahendamist vajavad küsimused ja järgmised sammud

Lähikuudel tuleb keskenduda Eurodac-süsteemi testimisele ja töötajate koolitamisele. eu-LISA korraldas testimise ja veebipõhise kasutajaliidese funktsioonide teemal mitu spetsiaalset seminari. Europol ja liikmesriikide ametiasutused, kellel on Eurodac-süsteemile juurdepääsu õigus, peaksid investeerima piisavasse koolitusse ja testima vastavalt oma töökorda. Toimingute eduka alustamise tagamiseks on väga oluline hankida õigel ajal IT-lahendused ja nendega seotud riistvara (nt Eurodaci seadmed)[32].

Liikmesriigid, kes valisid hübriidse rakendusviisi, kuid kellel võivad tekkida viivitused, peavad tagama kesksel lahendusel põhineva tegevusvalmiduse ja tegema asjakohased testid.

3.2. UUS SÜSTEEM RÄNDE HALDAMISEKS LIIDU VÄLISPIIRIDEL – 2. PÕHIELEMENT

Nende liikmesriikide arv, kellel on **piirimenetlusteks piisava suutlikkuse** tagamiseks juba olemas või on peagi olemas nii vastuvõturajatised kui ka töötajad, on alates viimasest

[27] Liikmesriigid saavad Eurodaci määrust rakendada kahel viisil: nad kas kohandavad oma riiklikke süsteeme Eurodaci liidese juhenddokumendi alusel ja võimaldavad automaatset (süsteemidevahelist) suhtlust riiklike süsteemide ja Eurodaci kesksüsteemi vahel, või kasutavad eu-LISA välja töötatud veebipõhist kasutajaliidest, mis võimaldab lõppkasutajatel teha toiminguid liidese enda kaudu ja vähendab vajadust riikliku rakendamise järele. Hübriidne rakendamine tähendab süsteemidevahelise suhtluse kasutamist kõige nõudlikumate toimingute puhul (nt uute andmekogumite edastamine), samal ajal kui vähem nõudlike toimingute tegemiseks kasutatakse veebipõhist kasutajaliidest.

[28] Horvaatia, Läti, Madalmaad, Malta, Portugal, Prantsusmaa, Slovakkia, Taani ja Ungari.

[29] Komisjoni 11. märtsi 2026. aasta rakendusotsus (EL) 2026/533, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1358 rakenduseeskirjad seoses Eurodac-süsteemi, viisainfosüsteemi, Euroopa reisiinfo ja -lubade süsteemi ning riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi andmete alusel koostatud igakuise süsteemiülese statistika sisuga vastavalt kõnealuse määruse artikli 12 lõikele 3.

[30] Muudetud viisainfosüsteemi (VIS) rakendamise uue ajakava üle peetavate arutelude tõttu on VISi ja Eurodaci andmete vastavust käsitlev õigusakt edasi lükatud.

[31] Võttes arvesse ambitsioonikat ajakava, leppisid komisjon ja eu-LISA kokku funktsioonides, mis peavad kindlasti olema kasutusele võetud juunis. Muud funktsioonid lisanduvad aasta lõpuks.

[32] Liikmesriigid, kus Eurodac-süsteemiga seotud hanked on käimas ja kulgevad üldiselt kavakohaselt, on Austria, Belgia, Bulgaaria, Hispaania, Horvaatia, Iirimaa, Küpros, Leedu, Läti, Malta, Saksamaa, Sloveenia ja Taani. Prantsusmaa ja Slovakkia on selle protsessi lõpule viinud.

ajakohastamisest **suurenenud** 15ni;[33] ülejäänud 11 liikmesriiki[34] peavad piisava suutlikkuse loomiseks ja saavutamiseks jõupingutusi kiiresti suurendama. Mõned liikmesriigid pidid määrama kindlaks ajutised (vahepealsed) lahendused, kuni ehitatakse uued rajatised, näiteks mitmeotstarbelised keskused[35]. Olemasolevaid tegevuskohti renoveeritakse, et need vastaksid leppes nõutud standarditele ja mõnes liikmesriigis[36] põgenemise takistamiseks kehtestatud korrale. Komisjonile tuli 2026. aasta aprilli keskpaigaks teatada kohad, kus liikmesriigid piirimenetlusi läbi viivad: kuni 4. maini oli 17 liikmesriiki teatanud komisjonile sellistest kohtadest[37]. Piirimenetluse uute tähtaegade arvessevõtmiseks on mõned liikmesriigid kehtestanud kohtutele tähtajad ja/või püüdnud suurendada kohtute suutlikkust, et vältida kitsaskohti kaebuse esitamise etapis. Meetmete hulka kuuluvad töötajate arvu suurendamine ja tehnilise taristu laiendamine, sealhulgas kaugvestlusteks kasutatavate vahendite arvu suurendamine[38]. Muude ettevalmistavate meetmetega nähakse ette standardse töökorra ja suuniste koostamine või ajakohastamine, menetluste digiteerimine ning ühiste juhtumihaldussüsteemide loomine[39].

Riiklike ekspertide, piirivalveametnike, varjupaigaametnike ja tagasisaatmisjuhtumitega tegelevate töötajatega peetud arutelude põhjal ajakohastab komisjon piiril toimuvaid varjupaiga- ja tagasisaatmismenetlusi käsitleva juhenddokumendi kavandit. ELi varjupaigaameti uues praktilises juhendis piiril toimuva varjupaigamenetluse kohta,[40] mille ELi varjupaigaameti haldusnõukogu 2026. aasta märtsis vastu võttis, on esitatud tulemusliku piirimenetluse peamised praktilised elemendid.

Enamik liikmesriike teeb kohustusliku **taustakontrolli** kehtestamisel ja korraldamisel edusamme[41]. Ligikaudu kaks kolmandikku liikmesriikidest on teavitanud oma pädevatest taustakontrolliasutustest enne 12. juuni tähtaega[42]. Paljud juba koolitavad töötajaid või viivad lõpule koolituse kavandamist, mitu neist ELi varjupaigaameti ja Frontexi ning Rahvusvahelise

[33] Austria, Belgia, Horvaatia, Iirimaa, Küpros, Leedu, Luksemburg, Madalmaad, Malta, Portugal, Prantsusmaa, Rootsi, Slovakkia, Soome ja Tšehhi.
[34] Bulgaaria, Eesti, Itaalia, Kreeka, Läti, Poola, Rumeenia, Saksamaa, Sloveenia ja Ungari.
[35] Nt muu hulgas Eesti ja Läti.
[36] Nt Austria, Eesti, Hispaania, Itaalia, Leedu ja Läti.
[37] Belgia, Bulgaaria, Eesti, Hispaania, Horvaatia, Itaalia, Küpros, Leedu, Läti, Madalmaad, Malta, Prantsusmaa, Rootsi, Rumeenia, Saksamaa, Slovakkia ja Soome.
[38] Horvaatia ja Madalmaad on vastu võtnud uued õigusaktid kohtusüsteemile tähtaegade kehtestamiseks. Belgia ja Horvaatia on investeerinud suutlikkusse, näiteks uutesse töötajatesse ja/või tehnilisse taristusse. Itaalia võtab varjupaigakomisjonidesse ja kohtutesse tööle täiendavaid töötajaid. Prantsusmaa on suurendanud tagasisaatmisotsuseid läbi vaatavate apellatsioonikohtute suutlikkust. Küprosel on käsil rahvusvahelise kaitse halduskohtu kohtunike arvu suurendamine nelja kohtuniku võrra.
[39] Liikmesriigid, kes ajakohastasid suuniseid ja töökorda: Austria, Eesti, Hispaania, Horvaatia, Kreeka, Leedu, Malta, Itaalia ja Prantsusmaa. Liikmesriigid, kes võtsid meetmeid menetluste digiteerimiseks või ühiste juhtumihaldussüsteemide loomiseks: Austria, Belgia, Eesti, Hispaania, Horvaatia, Itaalia, Leedu, Malta, Prantsusmaa, Rootsi, Sloveenia ja Tšehhi.
[40] https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-asylum-border-procedure.
[41] Austria, Belgia, Bulgaaria, Eesti, Hispaania, Horvaatia, Iirimaa, Kreeka, Küpros, Leedu, Madalmaad, Malta, Prantsusmaa, Rootsi, Rumeenia, Slovakkia, Sloveenia, Soome ja Tšehhi on taustakontrolli rakendamisel graafikus; Itaalia on valmis vastu võtma meritsi saabujaid.
[42] Austria, Belgia, Bulgaaria, Hispaania, Horvaatia, Island, Leedu, Luksemburg, Läti, Madalmaad, Malta, Norra, Prantsusmaa, Rumeenia, Slovakkia, Sloveenia, Soome, Šveits, Taani ja Tšehhi.

Migratsiooniorganisatsiooni toel või nende materjalidele tuginedes[43]. Lampedusa saarel ja Sitsiilias, samuti Lissaboni lennujaamas ja Rumeenia maismaapiiril viidi läbi Frontexi, ELi varjupaigaameti ja Europoli toetusel korraldatud taustakontrolli katseprojektid. Komisjon arendab edasi taustakontrolli määruse rakendamise suuniseid, võttes arvesse piirivalveametnike praktilise käsiraamatu tulevast ajakohastamist. 2025. aasta septembri lõpus tehti kasutajatele kättesaadavaks ELi varjupaigaameti ja Frontexi väljatöötatud taustakontrolli koolitusmoodulid. Mõlemad asutused kooskõlastasid oma koolituse sisu, et tagada ühtlustatud rakendamine. Frontex töötas piirivalvurite jaoks välja riiklikele oludele kohandatud koolitusprogrammi. ELi varjupaigaamet töötas välja koolitusmooduli „Sissejuhatus taustakontrolli rahvusvahelise kaitse kontekstis“, mis on kättesaadav alates 2026. aasta märtsist[44]. Frontexi ja ELi varjupaigaameti välja töötatud taustakontrolli abivahendid[45] täiendavad komisjoni suuniseid ning koosnevad vormidest, juhendmaterjalidest ja praktilistest vahenditest. Itaalias ja Rumeenias toimunud kohapealsest testimisest saadud kogemuste põhjal valmis taustakontrolli abivahendite lõplik versioon, sealhulgas arstidele mõeldud operatiivne kontrollnimekiri, mis edastati liikmesriikidele kasutamiseks.

Peamised lahendamist vajavad küsimused ja järgmised sammud

Liikmesriigid peavad taustakontrolli ja piirimenetluste täieliku rakendamise tagamiseks viivitamata tegutsema. See peavad teatavad liikmesriigid[46] tagama **piisava suutlikkuse**. Kuigi mõned liikmesriigid tuginevad ajutistele lahendustele, kuni uued kavandatud rajatised on valmis, on oluline, et need lahendused vastaksid uues vastuvõtutingimuste direktiivis sätestatud standarditele ja seal oleks piisavalt töötajaid. Liikmesriigid, kes ei ole veel teavitanud komisjoni kohtadest, kus piirimenetlusi läbi viiakse, peavad seda kiiremas korras tegema[47].

Välispiiril toimuva protsessi haldamiseks peavad liikmesriigid tagama, et isikud, kelle suhtes kohaldatakse piirimenetlust, ei siseneks liikmesriikide territooriumile, vaid jääksid piirimenetluseks ettenähtud alale. Taustakontrolli katseprojektid on näidanud, et põgenemise takistamisel on raskusi ja selle tulemuseks on olukord, kus tulemuslik suunamine asjakohasesse järgmisesse menetlusse ei ole võimalik. Sellest kogemusest õppides peavad liikmesriigid seadma prioriteediks **tulemuslike meetmete kehtestamise, et takistada põgenemist ja teisest rännet**. Liikmesriigid peavad õiguskaitseasutuste poolt esmase kinnipidamise perioodi kasutama taustakontrolli tegemiseks, eelkõige isikusamasuse ja julgeolekukontrolli läbiviimiseks ning Eurodac-süsteemis registreerimiseks. Lisaks võivad liikmesriigid kooskõlas leppe õigusaktidega erinevalt kohaldada liikumispiiranguid, kinnipidamist ja kinnipidamise alternatiive, et tulemuslikult takistada põgenemist ning tagada proportsionaalsus ja põhiõiguste austamine, sealhulgas vajaduse korral läbivaatamine. Selleks et piirimenetlused toimiksid, peavad ka kolmandad riigid täitma oma osa ja järgima rahvusvahelist kohustust võtta tagasi oma kodanikud. Oma rändediplomaatiaalase teavitustegevuse raames suurendab EL koostööd

[43] Sh Austria, Belgia, Hispaania, Itaalia, Prantsusmaa, Saksamaa, Slovakkia, Soome ja Tšehhi. Bulgaarias on kõik koolitused lõpule viidud.
[44] Lisateave mooduli kohta: https://www.euaa.europa.eu/training-catalogue/introduction-screening-context-international-protection#section14332-1.
[45] Need töötasid välja Frontex, ELi varjupaigaamet ja komisjon Europoli ja liikmesriikide ekspertide toel.
[46] Bulgaaria, Hispaania, Itaalia, Kreeka, Läti, Poola, Saksamaa ja Ungari.
[47] Austria, Kreeka, Luksemburg, Poola, Portugal, Sloveenia, Tšehhi ja Ungari.

asjaomaste kolmandate riikidega. Liikmesriigid peavad tagasivõtmisalast koostööd parandama, et ebaseaduslikud rändajad saadetaks enne piiril toimuva tagasisaatmismenetluse tähtaja möödumist tegelikult tagasi.

Taustakontroll ja piirimenetlused tuginevad eri sidusrühmade tulemuslikule koostööle. Edasises ettevalmistustöös tuleb keskenduda selle koostöö jaoks tingimuste loomisele, sealhulgas elektrooniliste vormide ja riiklike juhtumihaldussüsteemide kaudu, et vältida kitsaskohti või menetluslünki[48]. Mõnes liikmesriigis on tervisekontrolli kord veel lõplikult paika panemata[49]. On oluline, et teave esitataks taustakontrolli etapis õigel ajal, et liikmesriigid saaksid vajaduse korral kohaldada nõuetele mittevastavust käsitlevaid norme. Taustakontrolli tuleks teha kõikidele saabujatele, isegi kui neid on palju: selleks peavad protokollid ja suunised olema lühikesed ja keskenduma põhiaspektidele, et võimaldada kiireid menetlusi ja vältida olukorda, kus taustakontrolli tehakse ainult osale saabujatest. Võimaluse korral peaksid taustakontrolli tegema õiguskaitseasutused esialgse kinnipidamise ajal, et tulemuslikult takistada põgenemist, ilma et oleks vaja teha individuaalseid otsuseid kinnipidamise või liikumisvabaduse piiramise kohta.

Komisjon on veel esinevate probleemide lahendamiseks tihedas kontaktis kõigi liikmesriikidega. Lisaks korraldab komisjon ELi varjupaigaameti ja Frontexi abil kõige enam mõjutatud liikmesriikides praktilise suunitlusega seminare[50]. Seminarid on kohandatud iga liikmesriigi konkreetsetele oludele, võttes arvesse nende geograafilist ja rändeolukorda, erinevaid vastuvõtusüsteeme ja laiemat riiklikku institutsioonilist konteksti. Tuues kokku kõik leppe rakendamisse kaasatud riiklikud ametiasutused ja peamised sidusrühmad, sealhulgas kohtusüsteemi, on seminaride eesmärk aidata luua sujuv protsess alates taustakontrollist kuni piiril toimuva varjupaigamenetluse ja tagasisaatmismenetluseni ning hõlmata kõiki vajalikke tehnilisi ja tegevusalaseid aspekte, mis tuleb kehtestada. Koordineerimise lihtsustamiseks palus komisjon liikmesriikidel nimetada enne 2026. aasta juunit riiklikud taustakontrolli kontaktpunktid ja riiklikud taustakontrolliasutused.

Mai lõpu seisuga avaldab Eurostat oma veebisaidil loetelu riikidest, kus rahvusvahelise kaitse taotluste heakskiitmise määr on madal (20 % või vähem), mis on üks kohustusliku piirimenetluse aluseid. Liikmesriikide pädevad asutused peavad seda loetelu korrapäraselt kontrollima ja edendama selle ühtset kohaldamist kogu liidus, et tagada selgus menetlevate ametiasutuste ja asjaomaste taotlejate jaoks. Sellega seoses annavad asjaomastes riikides asuvad ELi delegatsioonid ka kohapeal õigel ajal teavet.

3.3. VASTUVÕTU ÜMBERMÕTESTAMINE – 3. PÕHIELEMENT

Enamik liikmesriike reformib osaliselt oma vastuvõtusüsteeme, et kohaneda uute normidega, samal ajal kui mõnes liikmesriigis toimub see ulatuslikuma süsteemse reformi raames[51]. Mõned liikmesriigid on teatanud piisavast vastuvõtusuutlikkusest[52] ning paljud liikmesriigid

[48] Sellega on seotud mitmesugused probleemid: alates IT-taristu tagamisest ja vormide väljatöötamisest kuni saatjata alaealiste eestkostega tegelemise ja asukohtade määramata jätmiseni.
[49] Sh Eestis, Hispaanias, Saksamaal ja Sloveenias.
[50] Bulgaaria, Hispaania, Horvaatia, Itaalia, Kreeka ja Küpros.
[51] Iirimaa, Portugal ja Rootsi. Rootsis võetakse eramajutuse asemel kasutusele kollektiivsed keskused.
[52] Nt Hispaania, Kreeka (mandriosa), Leedu, Malta, Prantsusmaa, Slovakkia, Soome ja Tšehhi.

ehitavad uusi rajatisi või renoveerivad või ehitavad ümber olemasolevaid rajatisi[53]. Mitmes liikmesriigis tehakse tööd uute mitmeotstarbeliste keskuste rajamiseks;[54] selleks otstarbeks on endiselt kasulikud ELi varjupaigaameti ja komisjoni välja töötatud mudelid ja kavad[55].

Paljud liikmesriigid jätkavad tööd selle nimel, et kehtestada erinevatele taotlejarühmadele erinev vastuvõtukord. Selline kord võib olla kasulik, et rahuldada haavatavate inimeste[56] või perekondade vajadusi ning näha ette spetsiaalsed rajatised üleandmisega seotud juhtumite jaoks[57].

Peaaegu kõigis liikmesriikides on olemasolevate juhtumihaldussüsteemide digitaalse integratsiooni ja ühenduvuse edendamine, andmeedastuse parandamine ja asjaomaste asutuste jaoks teabele juurdepääsu hõlbustamine jätkuvalt oluline töösuund, samas kui olukorrad ja lähtepunktid on erinevad[58]. Paljud liikmesriigid jätkavad juhtumihaldussüsteemide integreerimise projekte tõenäoliselt ka pärast 2026. aasta juunit.

Vastuvõtu kontaktkomitee töö jätkub ning see keskendub 2024. aasta vastuvõtutingimuste direktiivi ülevõtmisele ja üleminekule praegu kohaldatavalt direktiivilt uuesti sõnastatud direktiivile. See hõlmab ka liikumisvabaduse piirangute, kinnipidamise ja kinnipidamise alternatiivide kasutamise sätteid, mida kirjeldatakse üksikasjalikult spetsiaalses juhenddokumendis. Üks liikmesriik teatas juba enne vastuvõtutingimuste direktiivi ülevõtmise juunikuu tähtaega täielikust ülevõtmisest[59]. ELi varjupaigaameti vastuvõtuvõrgustiku tööle tuginedes avaldas ELi varjupaigaamet 2025. aasta detsembris vastuvõtukeskuse juhtimise praktilise juhendi[60]. Selles käsitletakse vastuvõtukeskuste juhtimise ja korraldamisega seotud põhielemente ning pööratakse erilist tähelepanu vastuvõtu algetapile ja seosele menetluslike aspektidega. Samuti rõhutatakse selles, kui tähtis on vastuvõtuetapis juurdepääs varajastele integratsioonimeetmetele, et luua alus edukaks hilisemaks kaasamiseks vastuvõtvasse ühiskonda. See hõlmab vastuvõtutingimuste direktiivi elemente, st juurdepääsu keeleõppe-, kodanikuõpetuse ja kutseõppekursustele ning tööturule, samuti kvalifikatsioonide tunnustamise menetlusi. 2026. aasta märtsis võttis ELi varjupaigaamet vastu ajakohastatud tegevusnõuded ja -näitajad seoses vastuvõtuga, sealhulgas haavatavusega seotud aspektid[61]. See keskendub lastele ja haavatavusele.

---

[53] Nt Austria, Eesti, Horvaatia, Itaalia, Malta ja Tšehhi. Bulgaarias, Küprosel, Lätis, Slovakkias, Sloveenias ja Portugalis on oodata viivitusi.
[54] Nt Austria, Eesti, Horvaatia, Küpros, Leedu, Luksemburg, Läti, Portugal, Rumeenia ja Slovakkia.
[55] ELi varjupaigaamet kohaldab neid kavasid Rumeeniale antava toetuse kontekstis.
[56] Nt Itaalia, Küpros, Malta, Rootsi ja Sloveenia.
[57] Nt Belgia, Küpros, Madalmaad, Rootsi, Saksamaa ja Sloveenia.
[58] Vastuvõtuga seotud IT-süsteemide alane töö on käimas Belgias, Bulgaarias, Hispaanias, Horvaatias, Itaalias, Leedus, Maltal, Prantsusmaal, Slovakkias, Sloveenias, Soomes ja mujal. Kuigi Soomes on täiustatud süsteem, on IT-ekspertide nappuse tõttu vaja ülesandeid prioriseerida. Sloveenia ei lõpeta 2026. aasta juuniks kogu tööd. Teised liikmesriigid, näiteks Hispaania, on teinud suuri edusamme. Eesti integreerib IT-süsteemid pärast juunit teise projekti raames ja tagab, et kogu vajalik ühenduvus on juuniks olemas.
[59] Tšehhi.
[60] https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-management-reception-centre-arrival.
[61] Suunistega ajakohastatakse järgmisi dokumente ja konsolideeritakse need: „Vastuvõtutingimuste suunised: tegevusnõuded ja näitajad“, 2016; „Saatjata laste vastuvõtutingimuste suunised: tegevusnõuded ja näitajad“, 2018; https://www.euaa.europa.eu/publications/guidance-reception-operational-standards-and-indicators; https://www.euaa.europa.eu/publications/guidance-vulnerability-operational-standards-and-indicators.

Peamised lahendamist vajavad küsimused ja järgmised sammud

Liikmesriigid peavad tegelema puudustega, mis võivad menetlustes viivitusi põhjustada, looma vajaduse korral uut suutlikkust või tagama rajatistes piisavad kvaliteeditingimused, võttes arvesse eelkõige laste, sealhulgas saatjata alaealiste erivajadusi ja haavatavust. Piisava suutlikkuse tagamiseks tuleb vajaduse korral kehtestada ajutised meetmed. Jõupingutusi on vaja teha eelkõige siis, kui liikmesriikidel puuduvad selged plaanid piisava vastuvõtusuutlikkuse loomiseks või kui nad on hiljuti suutlikkust vähendanud[62]. Asjaomased liikmesriigid peavad eelkõige just sellistel juhtudel tagama, et need meetmed on kooskõlas üldise vajadusega hästi ettevalmistatud varjupaiga- ja vastuvõtusüsteemide järele.

ELi varjupaigaamet korraldab teavitustegevust vahendite, suuniste ja koolituse edendamiseks ning jätkab liikmesriikidele temaatiliste seminaride ja vahetusprogrammide korraldamist. Komisjoni taotlusel töötab ELi varjupaigaamet välja vastuvõtumudeleid käsitlevad suunised.

Enamik liikmesriike peab vastuvõtutingimuste direktiivi veel üle võtma ja esitama komisjonile 12. juuniks asjakohased tekstid koos selgitava dokumendiga. Komisjon kutsub kõiki liikmesriike üles määrama kindlaks vastutavad asutused ja edastama selle teabe võimalikult kiiresti, et hõlbustada rakendamisega seotud teabevahetust.

Vastuvõtuolukorra hindamiseks on keskse tähtsusega täpsed ja täielikud vastuvõtuandmed. Liikmesriigid peavad esitama järgmise Euroopa iga-aastase varjupaiga- ja rändearuande jaoks peamised vastuvõtunäitajad. Alates 2027. aastast peavad liikmesriigid esitama seejärel ELi varjupaigaametile andmed kõigi vastuvõtunäitajate kohta. Võrreldava ja täieliku statistika tagamiseks peavad liikmesriigid aruandlust ja andmete detailsust veelgi parandama.

3.4. ÕIGLASED, TÕHUSAD JA ÜHTSED VARJUPAIGAMENETLUSED – 4. PÕHIELEMENT

Äsja vastuvõetud ELi turvaliste päritoluriikide loetelu annab liikmesriikidele võimaluse kiirendada määruse teatavate elementide rakendamist, eelkõige 20 % (või madalama) varjupaigataotluste heakskiitmise määra kohaldamist kiirendatud menetluse alusena, ning võimaluse määrata turvalised päritoluriigid ja turvalised kolmandad riigid, nähes liikmesriigi territooriumi konkreetsete osade või selgelt tuvastatavate isikute kategooriate puhul ette erandid.

Paljud liikmesriigid võtavad meetmeid mahajäämuste kõrvaldamiseks ja juhtumihalduse parandamiseks. Nende hulka kuuluvad spetsiaalsete meeskondade loomine, täiendavate töötajate palkamine, protsesside reformimine digiteerimise ja integreeritud juhtumihaldussüsteemide kaudu ning eri sidusrühmade töövoogude ja menetluste ühtlustamine[63]. Mõned liikmesriigid kasutavad ELi varjupaigaameti tuge ka näiteks menetluste

[62] Vastuvõtuga seotud probleemid, eelkõige seoses saatjata alaealistega, püsivad Belgias, Kreekas, Küprosel ja Madalmaades. Hispaania vähendab saabujate arvu vähenemist silmas pidades suutlikkust. Prantsusmaa korraldas oma vastuvõtusüsteemi 2025. aastal ümber ning vähendas mitterahalist suutlikkust ja andis rahalist toetust taotlejatele, kellele ei pakuta mitterahalist majutust (liikmesriigid võivad pakkuda materiaalseid vastuvõtutingimusi mitterahalises vormis või raha/vautšerite kaudu).

[63] Neid reforme viivad praegu ellu Austria, Belgia, Eesti, Hispaania, Horvaatia, Iirimaa, Itaalia, Küpros, Luksemburg, Malta, Portugal, Saksamaa ja Soome.

ühiseks väljatöötamiseks, lähetuste või koolituse taotlemiseks või operatiivtoe pakkumiseks[64]. Paljud liikmesriigid jätkavad koostööd kohtusüsteemiga ja võtavad konkreetseid meetmeid, et viia riiklikud kohtumenetlused kooskõlla leppe nõuetega, tugevdada kohtusüsteemide tõhusust ja suurendada kaebuste menetlemise suutlikkust[65].

ELi varjupaigaamet töötab välja mitut toodet, mis aitavad liikmesriikidel uusi varjupaigamenetlusi rakendada. 25. novembril 2025 avaldati ELi varjupaigaameti tegevusnõuded ja -näitajad seoses varjupaigamenetlusega,[66] et toetada liikmesriike õiglaste ja tulemuslike varjupaigamenetluste saavutamisel ning tugevdada operatiivtasandil Euroopa ühist varjupaigasüsteemi. ELi varjupaigaamet jätkab ka aktiivset koostööd kohtute liikmetega mitmesugustel teemadel[67].

Peamised lahendamist vajavad küsimused ja järgmised sammud

Olemasoleva mahajäämuse kõrvaldamiseks ja uue tekkimise vältimiseks tuleb konkreetsete meetmete võtmist jätkata ja mõnel juhul neid intensiivistada[68]. Liikmesriigid peavad võtma näiteks selliseid meetmeid nagu ajutiste või alaliste värbamisprotsesside kiire algatamine ning võimaluse korral koostöös ELi varjupaigaametiga vajaliku koolituse pakkumine, et töötajad oleksid uue raamistikuga hästi kursis[69]. Samal ajal mahajäämuse vähendamisega peaksid liikmesriigid suurendama ka kohtusüsteemi suutlikkust. Võttes arvesse kohtusüsteemide ülekoormamise ja personalipuuduse ohtu, mis võib tuleneda lühematest tähtaegadest uute menetluste raames, peavad riiklikud haldusasutused tagama tõhusa koordineerimise asjaomaste talituste vahel.

Liikmesriigid peavad ettevalmistava töö raames võtma ka vajalikke meetmeid ja tegema vajaduse korral seadusandlikke muudatusi, et tagada tegelik juurdepääs varjupaigamenetlustele, järgides samal ajal alati tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet.

Varjupaigamenetluse määruse kohaselt peavad liikmesriigid teatama komisjonile 12. juuniks 2026 muudest asjaomastest riiklikest asutustest (v.a menetlev ametiasutus), kes vastutavad taotluste vastuvõtmise eest, ning taotluste registreerimiseks määratud pädevast asutusest. Samuti peavad nad määrama nii nimetatud määruse kui ka miinimumnõuete määruse kohaldamiseks riikliku kontaktpunkti ja edastama komisjonile nende kontaktandmed. Komisjon edastab seejärel selle teabe teistele liikmesriikidele.

3.5. TÕHUSAMAD JA ÕIGLASEMAD TAGASISAATMISMENETLUSED – 5. PÕHIELEMENT

Paralleelselt kavandatava tagasisaatmismääruse üle peetavate läbirääkimistega määravad komisjon ja liikmesriigid kindlaks praktilised ja operatiivmeetmed, et suurendada

[64] Nt Belgia, Bulgaaria, Iirimaa, Itaalia, Kreeka, Küpros, Leedu, Portugal ja Saksamaa.
[65] Austria, Belgia, Eesti, Hispaania, Horvaatia, Iirimaa, Itaalia, Küpros, Leedu, Luksemburg, Läti, Portugal, Sloveenia, Soome ja Tšehhi.
[66] https://www.euaa.europa.eu/publications/operational-standards-indicators-asylum-procedure.
[67] https://www.euaa.europa.eu/sites/default/files/2025-11/2026_Courts_Tribunals_Schedule_Activities_EN.pdf.
[68] Liikmesriikidest on jätkuvalt probleeme Belgial, Hispaanial, Horvaatial, Iirimaal, Itaalial, Kreekal, Küprosel, Luksemburgil, Madalmaadel, Maltal, Portugalil, Saksamaal ja Soomel.
[69] ELi varjupaigaamet jätkab oma koolitusmoodulite ajakohastamist ja uute koostamist. Praeguseks on ajakohastatud või uuesti koostatud 26 koolitusmoodulit, millega viiakse Euroopa varjupaigateemaline koolituskava leppega vastavusse.

tagasisaatmise tõhusust. Peaaegu kõik liikmesriigid kohandasid oma raamistikku või tavasid, et viia tagasisaatmisotsuste tegemine tihedalt kooskõlla varjupaigamenetluse määruse kohaste negatiivsete varjupaigaotsustega. Laiemate ühiste jõupingutuste raames, mille eesmärk on haldusmenetlusi lihtsustada ja ühtlustada, võtavad liikmesriigid täiendavaid meetmeid[70]. Liikmesriigid on astunud samme oma riiklike tagasisaatmisjuhtumite haldamise süsteemide ajakohastamiseks: praeguseks on 22 liikmesriiki[71] võtnud Frontexi toel tagasisaatmisjuhtumite haldamiseks kasutusele IT-lahendused, analüüsides lünki IT-süsteemi mudeli abil (RECAMASi mudel).

Liikmesriigid ja Frontex jätkavad tagasisaatmiskoordinaatori toetusel jõupingutusi sihipäraste tagasisaatmismeetmete võtmiseks ja operatiivmeetmete kooskõlastamiseks, et suurendada tagasisaatmist ühiseks prioriteediks olevatesse kolmandatesse riikidesse. Piiril toimuva tagasisaatmismenetluse puhul saadavad suurima piirimenetluse juhtumite arvuga liikmesriigid kolmandate riikide kodanikud tõenäoliselt tagasi selliste kolmandate riikide rühma, mis on asjaomase liikmesriigi jaoks eriti olulised. Kooskõlastatud meetmed peaksid keskenduma kontaktametnike lähetamisele nendesse kolmandatesse riikidesse, vabatahtlike tagasipöördumiste arvu suurendamisele, ühistele tagasisaatmisoperatsioonidele ja tuvastamisvahenditele.

Frontex kogus koostöös liikmesriikide ja muude sidusrühmadega häid tavasid, mis puudutavad kolmandate riikide kodanike tulemuslikku tuvastamist ja dokumenteerimist tagasisaatmise eesmärgil. Need head tavad, milles peegelduvad selgelt piiril toimuva tagasisaatmismenetlusega kasutusele võetud lühikesed tähtajad ja tegevuspiirangud, tehakse liikmesriikidele kättesaadavaks 2026. aasta teises kvartalis.

Frontexi toetusel toimuvate tagasisaamiste arv üha suureneb ja 2025. aastal moodustasid need peaaegu poole kõigist liidust toimunud tagasisaatmistest. Liikmesriikide tagasisaatmisprotsesse toetab jätkuvalt alalise korpuse lähetatud ametnike, näiteks tagasisaatmisspetsialistide, Frontexi saate- ja tugiametnike ning põhiõiguste vaatlejate töö. Lisaks tavapärastele lähetustele kavatseb Frontex lähetada liikmesriikidesse nii saate- ja tugiametnikest kui ka tagasisaatmisspetsialistidest koosnevaid meeskondi. See võimaldaks piiril toimuva tagasisaatmismenetluse toetamisel koordineeritumat lähenemisviisi, kuna tegutsemine on paindlikum.

2025. aasta esimesel poolel kasutasid kõik liikmesriigid jätkuvalt aktiivselt Frontexi rakendatavat ELi taasintegreerimisprogrammi, mis pakub praegu taasintegreerimisabi ligikaudu 40 päritoluriigis. Vastuseks liikmesriikide taotlustele jätkab Frontex liikmesriikidele sihipärase suutlikkuse suurendamise toetuse pakkumist, et tagasipöördumis- ja taasintegreerimisalast nõustamist nii korrapäraste kui ka juhtidele suunatud koolituskursuste abil ühtlustada.

[70] Sh Austria, Bulgaaria, Itaalia, Küpros (uus toetatud vabatahtliku tagasipöördumise keskus haavatavate isikute jaoks), Rumeenia, Sloveenia ja Tšehhi (toetatud vabatahtlik tagasipöördumine); tagasisaatmisbürood: Bulgaaria ja Rootsi. Poola kavandab uut tagasisaatmisstrateegiat ja teeb uusi jõupingutusi tagasisaatmise tõhustamiseks.
[71] Austria, Belgia, Bulgaaria, Eesti, Horvaatia, Itaalia, Kreeka, Küpros, Leedu, Luksemburg, Läti, Madalmaad, Malta, Norra, Poola, Portugal, Rumeenia, Sloveenia, Soome, Šveits, Tšehhi ja Ungari.

Kolmandate riikidega peetud arutelude käigus ja näiteks piirkondlike rändealaste konsultatsiooniprotsesside kohtumistel teavitas komisjon partnereid piiril toimuva tagasisaatmismenetluse mõjust ja vajadusest parandada üldist koostööd, et suurendada menetluste tõhusust ja pidada kinni tähtaegadest. Peamisi elemente tutvustati ka 2026. aasta ELi suursaadikute konverentsil.

Peamised lahendamist vajavad küsimused ja järgmised sammud

Selleks et menetlused oleksid tõhusamad ja tulemuslikumad, peaksid Euroopa Parlament ja nõukogu kavandatava tagasisaatmismääruse suhtes kiiresti kokkuleppele jõudma. Lisaks sellele esitab komisjon käesoleval aastal ettepaneku, mis käsitleb juhtumite haldamise digitaliseerimist tagasisaatmise, tagasivõtmise ja taasintegreerimise valdkonnas.

Liikmesriigid peaksid rohkem kasutama Frontexi tagasisaatmistoetuse praegusi võimalusi: praegu kasutab seda liiki toetust rohkem kui 60 % ulatuses vaid kolm liikmesriiki. Komisjon ja Frontex teevad liikmesriikidega koostööd, sealhulgas spetsiaalsetel seminaridel, et teha kindlaks operatiivvajadused ja leida praktilised lahendused piiril toimuva tagasisaatmismenetluse rakendamiseks. Frontex jätkab liikmesriikidele antava toetuse kohandamist vastavalt oma iga-aastase uuringu tulemustele.

Kolmandate riikidega tehtava rändealase koostöö tervikliku lähenemisviisi põhielemendid on endiselt tagasisaatmine ja tagasivõtmine. Kogemustest nähtub, et kui oma kodanike tagasivõtmise kohustust rakendatakse struktuurselt ning selgete ja kokkulepitud normide kohaselt, soodustab see korrapärast dialoogi. ELi ja Nigeeria vaheline tagasivõtuleping, mille lepinguosalised hiljuti parafeerisid, on näide selle kohta ja pakub struktureeritud koostööraamistikku. See on oluline konkreetsete probleemide lahendamiseks ja lahenduste leidmiseks poliitilise koostöötahte alusel. Uute kohustuslike piirimenetluste praktikas toimimise peamine eeltingimus on hästi toimiv tagasivõtmisalane koostöö nende kolmandate riikidega, kelle kodanike suhtes kohaldatakse piiril toimuvat tagasisaatmismenetlust. Sellega seoses on oluline tagada ka koordineerimine ELi delegatsioonide ja liikmesriikide saatkondade vahel, et neil oleks piisav teave ja suutlikkus tegutseda kolmandates riikides ning et tagasisaatmine ja tagasivõtmine oleksid integreeritud asjaomase kolmanda riigiga seotud laiemate ELi huvide hulka.

3.6. TOIMIVAD VASTUTUSNORMID – 6. PÕHIELEMENT

Kehtivate Dublini normide ning varjupaiga- ja rändehalduse määruse uute normide nõuetekohane toimimine on leppe seisukohast äärmiselt oluline. 2025. aasta oktoobris võeti vastu uue vastutussüsteemi rakendamise eeskirjad[72]. Mitu liikmesriiki suurendab oma Dublini üksuste suutlikkust uute töötajate värbamise või töötajate sisemise üleviimise kaudu[73]. Liikmesriigid võtavad ka muid meetmeid. Nende hulka kuuluvad sisemine ümberkorraldamine, IT- ja juhtumihaldussüsteemide täiustamine, uued suunised ja koolitus, haavatavate rühmade ja perekondade puhul kasutatavate menetluste täiustamine, uute

[72] Komisjoni 2. oktoobri 2025. aasta rakendusmäärus (EL) 2025/2055, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1351 rakenduseeskirjad varjupaiga- ja rändehalduse osas ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni määrus (EÜ) nr 1560/2003.
[73] Austria (sisemine üleviimine), Belgia, Eesti, Horvaatia, Kreeka, Malta, Portugal ja Sloveenia.

spetsiaalsete rajatiste loomine selliste isikute jaoks, kes antakse üle, ning kõrvalmeetmete, näiteks nõustamisteenuste laiendamine[74].

Koos liikmesriikidega välja töötatud ja 2026. aasta märtsis vastu võetud uue ELi varjupaigaameti dokumendiga „Operational standards and indicators on the Asylum and Migration Management Regulation“ („Tegevusnõuded ja -näitajad seoses varjupaiga- ja rändehalduse määrusega“)[75] vaadatakse Dublini III määruse[76] kehtivad nõuded ja näitajad täielikult läbi ning ajakohastatakse neid. Sellega pakutakse liikmesriikidele tuge ja suuniseid varjupaiga- ja rändehalduse määruse rakendamisel, keskendudes mehhanismile, millega määratakse kindlaks rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest vastutav liikmesriik, et aidata saavutada õiglased ja tulemuslikud menetlused ning tugevdada Euroopa ühist varjupaigasüsteemi. Nende suuniste täiendamiseks töötab ELi varjupaigaamet välja uusi soovitusi praktiliste lahenduste kohta, mis käsitlevad muu hulgas üleandmiste korraldamist, asjaomaste sidusrühmade vahelist koordineerimist, põgenemise vältimist ja põhiõiguste austamise tagamise kogu menetluse jooksul.

Peamised lahendamist vajavad küsimused ja järgmised sammud

Selleks et tagada kestlik üleminek praeguselt Dublini süsteemilt uutele vastutusnormidele, tuleks erilist tähelepanu pöörata liikmesriikidevahelisele operatiivkoostööle. Liikmesriigid peaksid aktiivselt osalema isikute üleandmise hõlbustamises ning tegema koostööd praktilistes ja logistilistes küsimustes. Liikmesriigid pidid teatama 12. aprilliks 2026 oma vastutuse üleandmiseks määratud kohad[77]. See on uuele vastutussüsteemile üleminekuks hädavajalik. Kuigi reformid on käimas, on mõnes liikmesriigis endiselt personalipuudus, millega tuleb tegeleda[78].

Komisjon peab liikmesriikidega tihedat dialoogi, et tagada selliste tingimuste olemasolu, mis võimaldaks isikute üleandmist kõigile liikmesriikidele kooskõlas uute normidega kohe, kui need jõustuvad. Komisjon kontrollib 12. juuliks ja uuesti 15. oktoobriks, kas kehtivate üleandmisnormidega seotud praegusi tavasid on muudetud või kas need kujutavad endast süsteemseid puudusi, millel võivad olla tõsised negatiivsed tagajärjed varjupaiga- ja rändehalduse määruse toimimisele.

Komisjon töötab varjupaiga- ja rändehalduse määruse alusel kavandatud delegeeritud õigusaktid lõplikult välja, et hõlbustada saatjata alaealisi ja ülalpeetavaid isikuid käsitlevate normide kohaldamist, sealhulgas vastutuse kindlaksmääramist nende kriteeriumide alusel.

---

[74] Nt sisemine ümberkorraldamine Horvaatias ja Iirimaal; IT- ja juhtumihaldussüsteemide täiustamine Belgias, Bulgaarias, Iirimaal, Itaalias, Küprosel, Prantsusmaal, Soomes, Taanis ja Tšehhis; uued suunised, sealhulgas haavatavate rühmade ja perekondade kohta, Austrias, Iirimaal, Prantsusmaal ja Tšehhis; täiendav koolitus Austrias, Iirimaal, Portugalis, Prantsusmaal, Rootsis ja Tšehhis; inimeste majutamiseks spetsiaalsete rajatiste loomine vastutuse üleandmise eesmärgil Belgias, Saksamaal, Sloveenias ja Soomes, aga ka parem nõustamine põgenemise ohu vähendamiseks, näiteks Belgias.

[75] https://www.euaa.europa.eu/publications/operational-standards-indicators-asylum-migration-management-regulation.

[76] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta määrus (EL) nr 604/2013, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest (uuesti sõnastatud).

[77] Praeguseks on ELi varjupaigaametile teatanud määratud kohad kõik liikmesriigid peale Ungari.

[78] Horvaatia, Itaalia, Kreeka, Portugal ja Rumeenia.

DubliNeti ajakohastamist jätkatakse eu-LISA ja komisjoni väljatöötatud kontseptsioonidokumendi alusel, milles liikmesriigid leppisid kokku 2024. aasta juunis. eu-LISA töötab välja ka liikmesriikide vahel DubliNeti kaudu toimuva teabevahetuse tehnilised ja operatiivsed üksikasjad.

3.7. TOIMIV SOLIDAARSUS – 7. PÕHIELEMENT

2025. aasta novembris käivitati esimene iga-aastane rändehalduse tsükkel: siis võeti vastu Euroopa iga-aastase varjupaiga- ja rändearuanne, milles hinnati rändeolukorda liidus ja liikmesriikides ajavahemikul 2024. aasta juulist kuni 2025. aasta juunini ning tehti kindlaks võimalikud suundumused ja arengud järgmiseks aastaks[79]. Aruande järelduste põhjal võttis komisjon vastu rakendusotsuse,[80] milles määrati kindlaks liikmesriigid, kes on rändesurve all (Hispaania, Itaalia, Kreeka ja Küpros), rändesurve ohus (Belgia, Bulgaaria, Eesti, Horvaatia, Iirimaa, Leedu, Läti, Madalmaad, Poola, Prantsusmaa, Saksamaa ja Soome) või märkimisväärses rändeolukorras (Austria, Bulgaaria, Eesti, Horvaatia, Poola ja Tšehhi). Pärast komisjoni ettepanekut võtta vastu nõukogu rakendusakt, millega luuakse solidaarsusreserv, kutsus nõukogu kokku ELi kõrgetasemelise solidaarsusfoorumi, kus liikmesriigid võtsid kohustuse anda oma solidaarsuspanus[81]. 19. detsembril 2025 võttis nõukogu vastu rakendusotsuse 2026. aasta solidaarsusreservi loomise kohta, mille kohaselt on viitenäitajaks 21 000 ümberpaigutamist või muud liiki solidaarsustoetust või 420 miljonit eurot rahalist toetust[82]. ELi solidaarsuskoordinaator valmistab praegu ette solidaarsusreservi kasutuselevõttu solidaarsusplatvormi raames[83].

2026. aasta märtsis vastu võetud uues ELi varjupaigaameti praktilises juhendis solidaarsusmehhanismi kohta[84] antakse suuniseid solidaarsusmehhanismi praktiliseks rakendamiseks riiklike ametiasutuste poolt, eelkõige ümberpaigutamiste korral. Teises osas käsitletakse vastutuse rakendamise erandeid.

Peamised lahendamist vajavad küsimused ja järgmised sammud

Esimese solidaarsusreservi rakendamiseks tehtav töö edeneb jõudsalt ning komisjoni ja kõigi liikmesriikide vahel toimub teabevahetus. Pärast leppe täieliku kohaldamise algust juunis kutsutakse kokku ELi tehnilise tasandi solidaarsusfoorum, et edendada solidaarsusmehhanismi kasutuselevõttu, tuginedes solidaarsuskoordinaatori ettepanekule, mis käsitleb reservi tasakaalustatud ja õiglast jaotamist toetatavate liikmesriikide vahel. Selle ettevalmistamiseks toimub praegu solidaarsusplatvormi raames põhjalik teabevahetus kõigi liikmesriikidega ning kahepoolne teabevahetus nii toetatavate kui ka toetavate liikmesriikidega. Lisaks jätkab komisjon tööd selle nimel, et solidaarsusreservi panustaksid kõik liikmesriigid. Solidaarsusreservi rakendamise seisukohast on endiselt oluline, et toetatavates liikmesriikides

[79] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=celex:52025DC0795.
[80] Komisjoni 11. novembri 2025. aasta rakendusotsus (EL) 2025/2323, mis põhineb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1351 artiklil 11.
[81] Kohustusi on võtnud kõik liikmesriigid peale Slovakkia ja Ungari.
[82] Nõukogu 19. detsembri 2025. aasta rakendusotsus (EL) 2025/2642, millega luuakse 2026. aasta solidaarsusreserv.
[83] 23. märtsil 2026 toimus solidaarsusplatvormi koosolek, et valmistuda 2026. aasta solidaarsusreservi kasutuselevõtuks kohe, kui lepet hakatakse kohaldama.
[84] https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-solidarity-mechanism-part-i.

ei esineks varjupaiga- ja rändehalduse määruse kohaste vastutusnormidega seoses süsteemseid puudusi, millel võiksid olla süsteemi toimimisele tõsised negatiivsed tagajärjed. Kui sellised puudused avastatakse, ei pea toetavad liikmesriigid enda võetud kohustusi täitma.

Esimese iga-aastase rändehaldustsükli käivitamise järel paranes andmete kvaliteet ja täielikkus. Järgmises tsüklis on siiski vaja rohkem tööd teha[85]. Liikmesriigid peaksid tagama, et kvantitatiivsed ja kvalitatiivsed andmed ja teave esitatakse õigeaegselt asjaomastele ELi asutustele, eelkõige ELi varjupaigaametile, Frontexile ja Eurostatile, nagu on sätestatud varjupaiga- ja rändehalduse määruses. Uue andmevoo mudeli loomisel tehtav töö peaks tagama ühtse ametliku Euroopa rahvusvahelise kaitse statistika[86]. See võimaldaks komisjonil liikmesriikide rändeolukorra kindlaksmääramisel oma hinnangu kvaliteeti ja põhjalikkust veelgi parandada.

3.8. VALMISOLEK JA VALMISOLEKU PLANEERIMINE – 8. PÕHIELEMENT

Hiljutised geopoliitilised arengusuundumused, näiteks seoses Lähis-Idaga, rõhutavad veelgi enam valmisoleku ja selle planeerimise tähtsust. Nagu ELi juhid Euroopa Ülemkogu 2026. aasta märtsi järeldustes[87] märkisid, on EL valmis oma diplomaatilised, õiguslikud, operatiivsed ja rahalised vahendid täielikult kasutusele võtma, et vältida kontrollimatut rännet Euroopa Liitu ja säilitada Euroopas julgeolek. Komisjon ja asjaomased ELi asutused jälgivad tähelepanelikult arengusuundumusi ja nende võimalikke tagajärgi rändevoogudele, sealhulgas varajase hoiatamise, prognoosimise ja stsenaariumide modelleerimise abil, et tagada olukorrateadlikkus ning toetada vajaduse korral õigeaegset ja koordineeritud reageerimist. Komisjon peab koos ELi varjupaigaameti ja Frontexiga spetsiaalset teabevahetust liikmesriikidega, et arutada võimalikke stsenaariume ja valmisoleku planeerimist välispiiridel[88] ning varjupaiga ja vastuvõtu valdkonnas suurenenud rändevoogude korral ning teha kindlaks valdkonnad, kus valmisoleku parandamiseks võib olla vaja võtta täiendavaid meetmeid.

Kõik liikmesriigid peale ühe[89] esitasid ELi varjupaigaametile oma riiklikud valmisoleku plaanid. Enamik neist plaanidest kajastab ELi varjupaigaameti välja töötatud vormi põhielemente; plaanide täielikkus varjupaiga, vastuvõtu ja saatjata alaealiste valdkonnas on aga erinev[90]. Leppe rakendamise olukorra eelmise ülevaate järelmeetmena on mõned liikmesriigid

[85] Esimese aastaaruande põhjal püsisid mitmes liikmesriigis märkimisväärsed andmelüngad, eelkõige tagasisaatmise, varjupaigaotsuste peale kaebuse esitamise, vastuvõtusüsteemide, saatjata alaealiste ja ebaseadusliku riigis viibimise valdkonnas. Bulgaaria, Eesti, Hispaania, Horvaatia, Küpros, Iirimaa, Itaalia, Luksemburg, Läti, Portugal, Prantsusmaa, Rumeenia, Saksamaa, Soome, Tšehhi ja Ungari esitasid ühe või mitme näitaja kohta mittetäielikud või puuduvad andmed.

[86] Rahvusvahelist kaitset käsitleva statistika ühtlustamiseks käivitatakse ELi varjupaigaameti ja Eurostati ühisprojekt. Need kaks asutust allkirjastavad 2026. aasta keskpaigaks töökorra ja uut andmevoogu hakatakse kohaldama alates 2025. aasta juulist.

[87] https://www.consilium.europa.eu/media/lwhk3itd/en-20260319-european-council-conclusions.pdf.

[88] Frontex on ajakohastanud piirihalduse ja tagasisaatmise valdkonnas valmisoleku planeerimise käsiraamatut, mis on praktiline juhend, mille eesmärk on aidata aktiveerida, katsetada ja täiustada riiklikke valmisoleku plaane, võttes arvesse võimalikku suurt rändevoogu ja muid kriise ELi välispiiridel.

[89] Ungari.

[90] Nt Austria, Eesti, Hispaania, Läti, Madalmaad ja Prantsusmaa. Komisjoni ja liikmesriikide vahelise dialoogi raames märkisid mõned neist liikmesriikidest ning samuti Poola, et nad tegelevad oma valmisoleku plaanide

juba alustanud oma valmisoleku plaanide läbivaatamist või täiendamist[91]. Üksikud liikmesriigid[92] teatasid ka oma mitmesuguste valmisoleku plaanide hiljutistest või kavandatud testimistest ja simulatsioonidest.

Peamised lahendamist vajavad küsimused ja järgmised sammud

Üldiselt parandab leppesse lisatud uute sätete rakendamine liidu ja liikmesriikide valmisoleku taset. Komisjon ja ELi varjupaigaamet jätkavad liikmesriikidega koostööd, et teha kindlaks head tavad ja plaanides sisalduvad valdkonnad, mida tuleks tugevdada, sealhulgas rändevaldkonna valmisoleku- ja kriisikava raames. Eelkõige tooksid täiustamine ja suurem selgus kasu sellistele valdkondadele nagu varjupaigamenetlused ning saatjata alaealiste esindajate määramine ja nende töökoormus. Lisaks on mõnel juhul ebaselge, kas valmisolekumeetmed (nt logistika ja hangete ettevalmistamine, varude loomine, koolitus või puhvervastuvõtusuutlikkus) on juba paigas või kavandatud. Valmisolekuplaanide tulemuslikkust suurendaks stsenaariumide ja reageerimismeetmete jaoks mõõdetavate künniste ja näitajate kindlaksmääramine. Täpselt määratletud aktiveerimis- ja läbivaatamismenetlused aitaksid samuti suurendada plaanide usaldusväärsust.

Komisjon kutsub liikmesriike üles tagama, et nende plaane vajaduse korral täiendataks, täpsustataks või ajakohastataks ning et need võetaks vastu ja neist teatataks pärast nende läbivaatamist ELi varjupaigaametile. Lisaks julgustatakse liikmesriike tagama asjakohaseid suutlikkuse suurendamise meetmeid ja kavandama tegevusi valmisoleku plaanide testimiseks (nt simulatsioonid, lauaõppused või muud stressitestimise mehhanismid). Liikmesriigid peavad teavitama komisjoni ja ELi varjupaigaametit ka sellest, kui valmisoleku plaan aktiveeritakse alates 12. juunist 2026 või varem, kui liikmesriik on vastuvõtutingimuste direktiivi üle võtnud ja alustanud selle kohaldamist enne seda kuupäeva[93].

ELi varjupaigaamet pakub liikmesriikidele taotluse korral tehnilist tuge struktureeritud tagasiside ja sihipäraste tegevuste kaudu. Seni on tagasisidet riiklike valmisoleku plaanide kohta antud üheksale liikmesriigile[94]. ELi varjupaigaamet alustas komisjoni, liikmesriikide ja Frontexi toetusel ja osalusel valmisoleku planeerimise metoodika praktilise juhendi väljatöötamist ning see peaks valmima 2027. aastal. Praktilise juhendi eesmärk on anda liikmesriikidele struktureeritud, praktilisi ja operatiivseid suuniseid, et toetada nende riiklike valmisoleku plaanide läbivaatamist. Vastuvõtu- ja varjupaigavaldkonnas valmisoleku planeerimist hinnatakse ELi varjupaigaameti mitmeaastase seireprogrammi raames. Täiemahuline seire algab 2026. aasta juunis pärast läbivaadatud seiremetoodika vastuvõtmist,

läbivaatamise ja täiendamisega või kavatsevad seda teha. Teised liikmesriigid märkisid, et leppe kohaldamiseks vajalike seadusandlike ja halduslike ettevalmistuste tõttu ei ole valmisoleku plaanide läbivaatamist veel kavandatud või see on ette nähtud alles hilisemas etapis, kuid vajaduse korral saaks meetmeid siiski rakendada.

[91] Nt Eesti ja Madalmaad.

[92] Näiteks Hispaania, Itaalia, Malta, Portugal ja Prantsusmaa teatasid oma vastavate valmisoleku plaanidega seotud hiljutistest või kavandatud tegevustest.

[93] 30. juulil 2025 edastati liikmesriikidele ühised juhised selle kohta, kuidas teavitada komisjoni ja ELi varjupaigaameti plaani aktiveerimisest ja desaktiveerimisest vastuvõtutingimuste direktiivis ette nähtud juhtudel.

[94] 27. märtsi seisuga on tagasisidet antud Austriale, Eestile, Küprosele, Leedule, Madalmaadele, Maltale, Luksemburgile, Poolale ja Rootsile.

kusjuures esimesel aastal seiratakse kolme liikmesriiki – Slovakkiat, Maltat ja Bulgaariat – ning järgmistel aastatel keskmiselt viit liikmesriiki.

3.9. UUED KAITSEMEETMED RAHVUSVAHELISE KAITSE TAOTLEJATE JA HAAVATAVATE ISIKUTE JAOKS NING PÕHIÕIGUSTE PAREM JÄRELEVALVE – 9. PÕHIELEMENT

Õigusnõustamise ja põhiõiguste järelevalve korra vallas tehakse edusamme. Peaaegu kõik liikmesriigid on lähedal kokkulepete sõlmimisele, et tagada menetluse haldusetapis tasuta õigusnõustamine, kuigi kolmandik liikmesriikidest peab vajalikud seadusandlikud muudatused veel lõpule viima[95]. Operatiivselt on enamik liikmesriike otsustanud teha koostööd erinevate välispartnerite, sõltumatute asutuste ja/või juristide/õigusabiühingute või valitsusväliste organisatsioonidega[96] kas olemasolevate või uute kokkulepete alusel. Kõik liikmesriigid peale mõne üksiku sõlmivad ka piirimenetlustes põhiõiguste järelevalve mehhanismiga seotud kokkuleppeid, sageli koos riiklike ombudsmanidega[97].

Lähtudes oma varasematest suunistest,[98] on Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet (FRA) välja töötanud praktilise järelevalvevahendi, milles on sätestatud järelevalvemehhanismide ühine metoodika. 2026. aasta aprillis korraldas FRA ka teadlikkuse suurendamise seminare mitme liikmesriigi[99] järelevalvetöötajatele ning avaldas aruande,[100] milles käsitleti FRA operatiivtööst Kreekas ja Itaalias saadud kogemusi, et anda teavet leppe rakendamiseks kooskõlas ELi põhiõiguste hartaga. ELi varjupaigaamet andis välja praktilise juhendi tasuta õigusnõustamise kohta varjupaigamenetluse haldusetapis[101].

Laste puhul keskenduvad liikmesriigid sobivate vastuvõtutingimuste tagamisele ja vanuse hindamise menetluste läbivaatamisele, et need vastaksid varjupaigamenetluse määrusega kehtestatud uutele normidele, eelkõige kohustusele kohaldada multidistsiplinaarset lähenemisviisi, mis hõlmab kvalifitseeritud spetsialistidest koosnevaid komisjone[102]. Lastega, sealhulgas saatjata alaealistega, seotud erisätteid ja konkreetseid kaitsemeetmeid arutati viimati spetsiaalse eksperdirühma aastakoosolekul 2025. aasta novembris ja varjupaiga töörühmas

[95] Sh Austria, Bulgaaria, Hispaania, Itaalia, Kreeka, Küpros, Läti, Madalmaad, Malta, Rootsi ja Sloveenia.
[96] Belgia (valitsusvälised organisatsioonid ja immigratsiooniamet), Bulgaaria (riiklik õigusabibüroo), Horvaatia (valitsusvälised organisatsioonid), Tšehhi (õigusbüroo), Prantsusmaa (valitsusvälised organisatsioonid), Iirimaa (õigusabiamet), Itaalia (ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet), Leedu (riigigarantii), Luksemburg, Poola (valitsusvälised organisatsioonid), Portugal (juristide ühendus), Rumeenia (valitsusvälised organisatsioonid), Slovakkia (valitsusvälised organisatsioonid), Austria (BBU – varjupaigaametist sõltumatu valitsusasutus), Sloveenia (ettevalmistav hankemenetlus õigusabi andmiseks koosseisuväliste töötajate poolt), Rootsi (valitsusvälised organisatsioonid), Eesti (hange on pooleli) ja Läti. Madalmaad, Malta, Saksamaa ja Soome tuginevad sisekorrale, mille on kehtestanud valitsusasutused, kes samuti vastutavad menetluste eest.
[97] Austria, Bulgaaria, Eesti, Hispaania, Küpros, Leedu, Luksemburg, Läti, Poola, Portugal, Prantsusmaa (koos *Contrôleur général des lieux de privation de liberté*'ga), Rumeenia, Slovakkia, Sloveenia, Soome, Taani ja Tšehhi. Teised liikmesriigid valisid teistsuguse korra: Iirimaa (varjupaiga- ja piirimenetluste peainspektor), Saksamaa (*Nationale Stelle zur Verhütung von Folter* ja *Deutsches Institut für Menschenrechte*), Madalmaad (Inimõiguste Instituut ja Madalmaade inspektsioon) ja Horvaatia (valitsusasutus inimõiguste alal). Belgia, Itaalia, Kreeka, Malta, Rootsi ja Ungari ei ole veel kokkuleppeid sõlminud.
[98] https://fra.europa.eu/et/publication/2024/border-rights-monitoring.
[99] Eesti, Leedu, Läti, Poola, Rumeenia ja Soome. Rumeenias katsetati praktilist järelevalvevahendit taustakontrolli simulatsiooni käigus.
[100] https://fra.europa.eu/et/publication/2026/operationalising-pact-migration-and-asylum-hotspot.
[101] https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-free-legal-counselling.
[102] Vaid üksikutes liikmesriikides on kehtestatud multidistsiplinaarne menetlus: Austria, Horvaatia, Itaalia, Leedu, Norra, Portugal, Prantsusmaa, Rootsi ja Saksamaa.

2026. aasta märtsis. 2025. aasta oktoobris vaadati läbi ELi varjupaigaameti koolitusmoodul, mis käsitleb lapsi varjupaigaprotsessis. Praktilises juhendis vanuse hindamise kohta[103] on esitatud põhjalikud suunised, et toetada vanuse hindamises osalevaid ametiasutusi ja spetsialiste, kui väidetava vanuse suhtes valitseb ebakindlus. ELi varjupaigaamet avaldas 2026. aasta märtsis ka aruande vanuse hindamise tavade kohta[104]. Aruandes kaardistatakse vanuse hindamise tavad, meetodid, kaitsemeetmed ja rollid EL+ riikides 2025. aastal, hõlmates ka kavandatud või käimasolevaid kohandusi leppe rakendamiseks, ning tehakse kindlaks suundumused ja paljutõotavad tavad. ELi varjupaigaameti haldusnõukogu võttis märtsis vastu praktilise juhendi lapse parimate huvide kohta[105]. FRA ajakohastab 2014. aasta käsiraamatut vanemliku hoolitsuseta laste kohta[106].

Haavatavuse kindlakstegemiseks vaatas ELi varjupaigaamet 2025. aasta novembris läbi soolise vägivalla ohvreid käsitlevad koolitusmoodulid ning 2026. aasta veebruaris eri liiki seksuaalse sättumuse, sooidentiteedi, soolise eneseväljenduse ja sootunnustega taotlejaid käsitlevad koolitusmoodulid. Uus taustakontrolli töövahend sisaldab ka lisa esialgse haavatavuse kontrolli tegemise kohta, mille jaoks on välja töötatud spetsiaalne koolitus[107]. Tagasisaatmise valdkonnas töötab Frontex koostöös teiste sidusrühmadega välja mobiilirakendust, mis puudutab tööd haavatavate rühmadega, sealhulgas haavatavuse kontrolli.

Peamised lahendamist vajavad küsimused ja järgmised sammud

Liikmesriigid, kes ei ole veel kindlaks määranud haldusmenetluses tasuta õigusnõustamise osutamise korda[108] või mehhanismi põhiõiguste järgimise järelevalveks piirimenetluses,[109] peaksid seda tegema nii kiiresti kui võimalik. Kõik liikmesriigid peaksid tegelema kõigi piisava rahastamise, personali ja koolituse tagamisega seotud lahendamata küsimustega ning määrama kindlaks selged vastutuse ja aruandekohustuse piirid (kui see roll on jagatud mitme osaleja vahel, tuleks määrata selge juhtiv osaleja). Tuginedes oma 2024. aasta detsembri suunistele mehhanismi loomise kohta, koostab FRA nüüd tulevaste vaatlejate töö toetamiseks metoodilisi suuniseid.

Liikmesriigid peaksid suurendama jõupingutusi eestkostesüsteemi tugevdamiseks, et tagada saatjata alaealistele õigeaegne esindaja määramine ja piisav arv esindajaid, keda määrata, laste õiguste austamine, sealhulgas juurdepääs haridusele ja tervishoiule, ning laste kaitsemeetmed seoses vastuvõtmise, piirimenetluste ja kinnipidamisega. Paljude liikmesriikide süsteemide puhul nõuab see suhtlemist eri osalejate ja asutustega, näiteks laste hoolekandeasutustega. Samuti peavad liikmesriigid kiirendama ettevalmistusi, et nad saaksid rakendada vanuse hindamisel multidistsiplinaarset lähenemisviisi, sealhulgas piiridel.

---

[103] https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-age-assessment-0.
[104] ELi varjupaigaamet, „Age Assessment Practices in EU+ Countries“, https://www.euaa.europa.eu/publications/age-assessment-practices-eu-countries-0.
[105] https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-best-interests-child, ELi varjupaigaamet, „Practical guide on the best interests of the child in the framework of international protection“.
[106] Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet, „Guardianship for children deprived of parental care“, https://fra.europa.eu/en/publication/2014/guardianship-children-deprived-parental-care.
[107] ELi varjupaigaameti koolitus „Vulnerability in the Pact on Migration and Asylum“, https://www.euaa.europa.eu/training-catalogue/vulnerability-pact-migration-and-asylum.
[108] Eesti, Itaalia, Kreeka, Küpros, Läti ja Ungari.
[109] Belgia, Itaalia, Malta ja Ungari.

3.10. ÜMBERASUSTAMINE, KAASAMINE JA INTEGRATSIOON – 10. PÕHIELEMENT

Liidu kaheaastases ümberasustamise ja humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise kavas aastateks 2026–2027, mille nõukogu võttis vastu 18. detsembril 2025,[110] on sätestatud liidu esimene kaheaastane koordineeritud ümberasustamise ja humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise tsükkel. Tuginedes üheksa liikmesriigi vabatahtlikele kohustustele, on kavas nähtud kahe aasta jooksul ette 10 430 turvalist ja seaduslikku võimalust rahvusvahelist kaitset vajavatele isikutele. Nii suurendatakse koostööd peamiste põgenikke vastuvõtvate kolmandate riikidega. Kõnealune kava, mis koostati kõrgetasemelise ümberasustamise ja humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise komiteega konsulteerides, võttes arvesse liikmesriikide panust ja ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti üldist vajaduste hinnangut, jõustus 11. jaanuaril 2026. Kava rakendamise toetamiseks on ELi varjupaigaamet viinud lõpule selliste koolitusmoodulite ajakohastamise, mis käsitlevad täiendavaid võimalusi ning valikuetappi ümberasustamise ja humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise kontekstis.

Kolmandate riikidega seotud seaduslikud võimalused toetavad ka tulemuslikku rändehaldust ja rändajate integreerimist. Viisastrateegias[111] ja 2026. aasta jaanuari soovituses talentide ligimeelitamise kohta innovatsiooni edendamise eesmärgil[112] on sätestatud viisapoliitika uus raamistik ja esitatud soovitused, kuidas muuta liit kõrge kvalifikatsiooniga spetsialistide, üliõpilaste, teadlaste ja uuendusmeelsete ettevõtjate jaoks atraktiivsemaks, et toetada liidu konkurentsivõimet ülemaailmses kontekstis. Komisjon käivitas ka platvormi talentide ligimeelitamiseks innovatsiooni huvides (Talent for Innovation Attraction Platform), mille esimene kohtumine korraldati 2026. aasta märtsis ja teine on kavandatud 2026. aasta juuniks.

Mitu liikmesriiki märkis oma riiklikes rakenduskavades vajadust investeerida rohkem edasistesse integratsioonimeetmetesse, sealhulgas keelelõimesse ja kodanikuintegratsiooni, või neid meetmeid toetada ning toetada tööturule integreerumist kvalifikatsioonide tunnustamise ja oskuste valideerimise hõlbustamise kaudu. See töö on käimas ning mitu liikmesriiki kaardistavad ja hindavad edasisi vajadusi ja viivad läbi reforme[113]. Alates 2025. aasta novembrist on veel üks liikmesriik võtnud vastu laiema integratsioonistrateegia[114]. Mõned liikmesriigid keskenduvad oma jõupingutustes integratsiooni konkreetsetele aspektidele, näiteks keelekursustele või kodanikuõppele, või töötavad välja integratsioonispetsiifilisi IT-vahendeid[115]. Euroopa integratsioonivõrgustiku 2025. aasta detsembri kohtumisel keskenduti probleemidele ja headele tavadele, millega tagatakse, et rändajatel, kes seisavad silmitsi mitmesuguste takistustega tööturule integreerumisel (nt

[110] Nõukogu 18. detsembri 2025. aasta rakendusotsus (EL) 2025/2628 liidu ümberasustamise ja humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise kava (2026–2027) kohta.
[111] Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule ELi viisapoliitika strateegia kohta (COM(2026) 43 final).
[112] Komisjoni 29. jaanuari 2026. aasta soovitus (EL) 2026/311, mis käsitleb talentide ligimeelitamist, et edendada innovatsiooni.
[113] Austria, Belgia, Eesti, Läti ja Tšehhi teevad tööd olemasolevate süsteemide kohandamiseks ja uute komponentide lisamiseks. Portugal viib läbi süsteemset reformi.
[114] Küpros. 2026. aasta märtsi seisuga on kõik liikmesriigid peale Ungari ja Rumeenia võtnud riiklikul või piirkondlikul tasandil vastu rändajate integreerimise strateegiad. Itaalia valmistab praegu ette oma riikliku integratsioonikava ajakohastamist.
[115] Nt Eesti ja Tšehhi.

rahvusvahelise kaitse taotlejad ja saajad, haavatavad naissoost rändajad), oleks kiire ja kestlik juurdepääs tööhõivele ja tööhõivega seotud koolitusele.

Peamised lahendamist vajavad küsimused ja järgmised sammud

Praegu on tähelepanu keskmes liidu ümberasustamise ja humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise kava (2026–2027) rakendamine. Komisjon on valmis liikmesriike nende jõupingutustes toetama. Pärast 2026. aasta suve kutsutakse kokku kõrgetasemeline ümberasustamise ja humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise komitee, et vahetada liikmesriikide ja asjaomaste sidusrühmadega teavet ELi kava rakendamise kohta.

Integratsiooni toetamise meetmete terviklikkus ja kvaliteet on liikmesriigiti endiselt väga erinev. Mitu liikmesriiki peavad jõupingutusi suurendama, et kõrvaldada vajakajäämised juurdepääsul tasuta integratsioonimeetmetele,[116] sealhulgas keele- ja kodanikuõppe kursustele, mis ei ole veel kõigis liikmesriikides kättesaadavad, toetada tööturule integreerumist, sealhulgas tööhõiveametite pakutavate tööalasete koolituste ja teenuste abil, ning tagada juurdepääs kvalifikatsioonide tunnustamise ja oskuste valideerimise menetlustele. Oluline on minna sporaadilistelt projektipõhistelt meetmetelt üle integratsiooni struktuursele toetamisele[117] ja rakendada kohustuste võtmise järel selgeid meetmeid[118]. Oma toetuse tulemuslikkuse suurendamiseks peaksid liikmesriigid edendama sujuvat üleminekut rahvusvahelise kaitse taotlejatele suunatud varajase integratsiooni meetmetelt kaitse saajatele suunatud meetmetele. Samuti peaksid nad võtma konkreetsetele vajadustele kohandatud meetmeid ning kõrvaldama naiste ja laste või konkreetsete rühmade, näiteks vaimse tervisega seotud vajadustega isikute ees seisvad takistused[119]. Komisjon on valmis liikmesriike täiendavalt juhendama, sealhulgas heade tavade vahetamise kaudu, kuidas kasutada parimal viisil ära ELi integratsioonifonde, nagu Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifond, Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja Euroopa Regionaalarengu Fond[120].

4. KOKKUVÕTE

Edusammud, mida liikmesriigid, ELi institutsioonid ja asutused ning muud sidusrühmad on teinud üleminekuperioodil, mis lõpeb juunis leppe täieliku kohaldamisega, on märkimisväärsed. Ometi esineb nii ulatusliku ja keeruka ülesande puhul, mis hõlmab paljusid nii liidusiseseid kui ka -väliseid osalejaid, paratamatult endiselt probleeme. Käes on etapp, kus liikmesriigid peavad riiklike reformidega edasi liikuma ning seadma prioriteediks leppe toimimiseks vajalike uute menetluste ja taristu loomise. Eelkõige peavad juunis olema paigas uus Eurodac, taustakontroll ja kohustuslikud piirimenetlused, kehtestatud meetmed uute vastutusnormide kohaldamiseks ja tehtud vajalikud kohandused riigisisestes õigusaktides. Nüüd on aeg tegeleda allesjäänud vajakajäämistega. Komisjon ja ELi asutused on jätkuvalt pühendunud liikmesriikide abistamisele uue raamistiku edukal ja õigeaegsel rakendamisel.

[116] Nt Bulgaaria, Horvaatia, Poola, Rumeenia ja Slovakkia.
[117] Nt Horvaatia, Kreeka, Rumeenia, Slovakkia ja Ungari.
[118] Nt Bulgaaria.
[119] Vt https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52025SC0162.
[120] Seda võiks teha ESF+ rändajate integreerimise praktikakogukonna kaudu: https://socialinnovationplus.eu/cop/migrant-integration/.

Leppes sätestatud solidaarsuse ja vastutuse õiglase jagamise vahelise tasakaalu tagamiseks töötab komisjon ka selle nimel, et jaotada solidaarsusreserv tasakaalustatult ja võtta see pärast leppe täieliku kohaldamise algust võimalikult kiiresti kasutusele. Solidaarsusmehhanismi tulemuslik toimimine on leppe toimimiseks hädavajalik. Kõik liikmesriigid peavad solidaarsusmehhanismi panustama vastavalt varjupaiga- ja rändehalduse määruses sätestatud kohustustele ning komisjon võtab vajalikud meetmed tagamaks, et kõik liikmesriigid täidavad neid kohustusi. Lisaks hindab komisjon juulis ja uuesti oktoobris, kas kehtivate üleandmisnormidega seotud praegused tavad püsivad ja kas need kujutavad seega endast süsteemseid puudusi, millel võivad olla tõsised negatiivsed tagajärjed varjupaiga- ja rändehalduse määruse toimimisele.

Pärast juunit jätkavad liikmesriigid, komisjon ja ELi asutused tööd selle nimel, et ühiselt tagada uue Euroopa rändesüsteemi kõigi elementide olemasolu ja tulemuslikkus. Komisjon käivitab 2026. aasta oktoobris oma teise iga-aastase rändetsükli, mis hõlmab iga-aastast varjupaiga- ja rändearuannet, milles antakse põhjalik ülevaade varjupaiga- ja rändeolukorrast ELis ning hinnatakse rändeolukorda, millega liikmesriigid peavad toime tulema.